A detailed illustration of a wooden fortification, likely a Ukrainian settlement from the 14th-15th centuries. The structure is built from logs and features a central tower with a conical roof and a wooden walkway leading to a large arched gate. Several people on horseback are entering the gate, and a soldier stands guard nearby. The scene is set against a bright blue sky with scattered white clouds and a lush green field.

**Культура українських земель
у другій половині
— XIV — XV ст.**

План вивчення нового матеріалу

1. Особливості розвитку культури українських земель у другій половині XIV — XV ст.
2. Освіта. Юрій із Дрогобича.
3. Література. Літописання. Початок українського книгодрукування.
4. Усна народна творчість.
5. Архітектура і містобудування.
6. Малярство і книжкова мініатюра.

Бесіда за запитаннями

1. Які основні риси культури Галицько-Волинського князівства? Чи була вона спадкоємницею культури Київської держави?
2. У чому особливості релігійної ситуації на українських землях у другій половині XIV — XV ст.?
3. Назвіть видатні архітектурні пам'ятки часів Київської держави та Галицько-Волинського князівства.

Українські землі потрапили під владу іноземних держав: Польщі, Угорщини, Литви, Османської імперії, Московської держави. Умови розвитку культури у цих державах були різними. Попри негативність цього процесу, він мав і позитивний момент: культура українських земель стала відкритою для зовнішнього впливу.

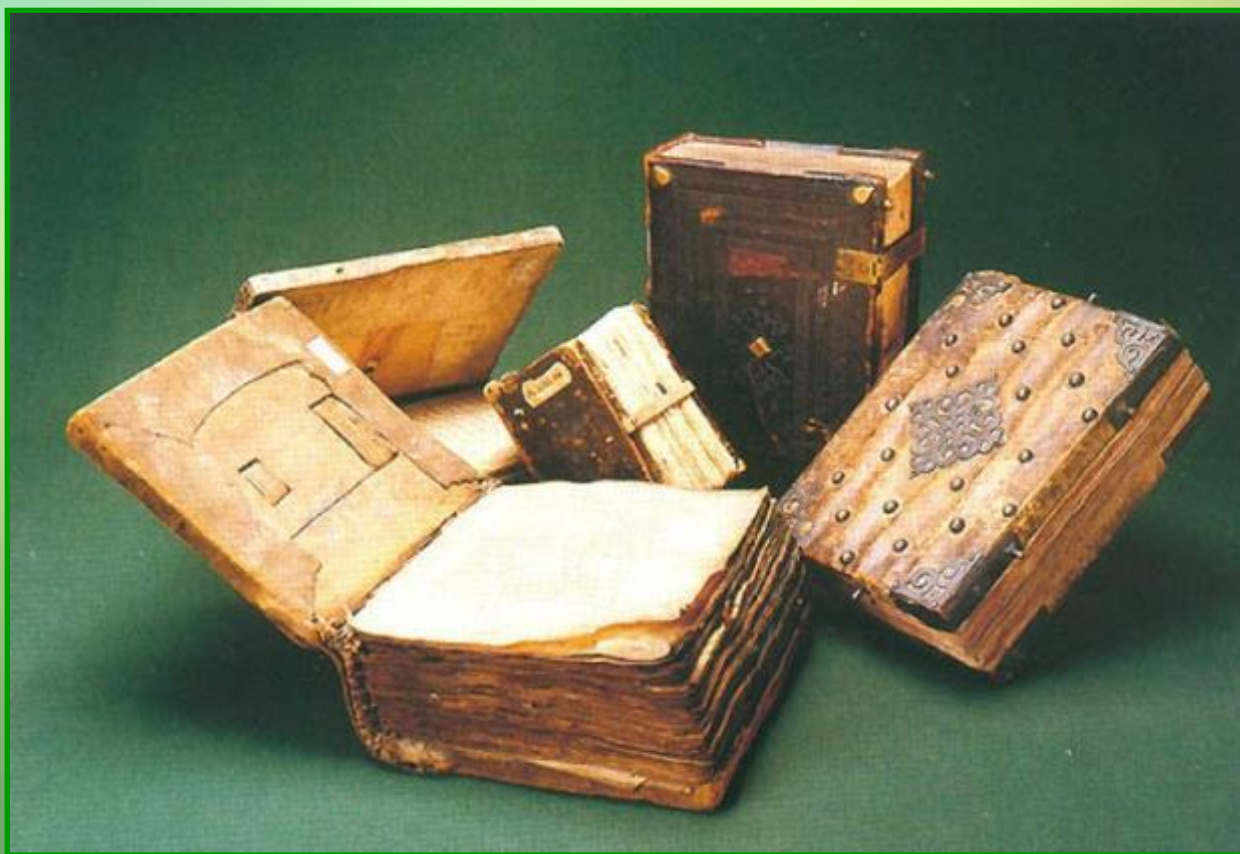

Попри негативність цього процесу, він мав і позитивний момент: культура українських земель стала відкритою для зовнішнього впливу. Так, через Польщу сюди проникли ідеї, форми, що сформувалися у Західній Європі,— ідеї гуманізму, Відродження тощо.

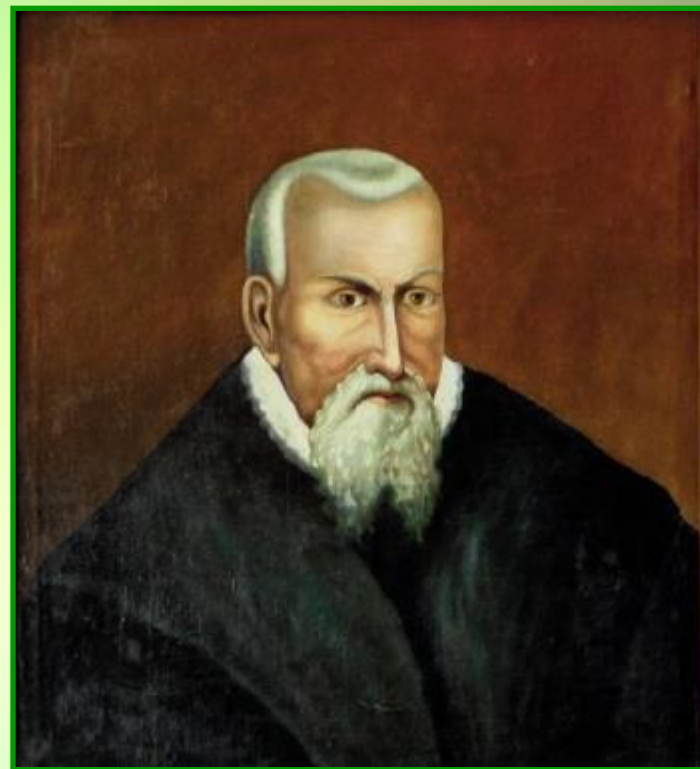
Проте на українських землях відбувалося не просте копіювання, а поєднання різних елементів культурних впливів на основі давньоруської спадщини.

У результаті цього поставали справжні шедеври світового рівня, які мали чітко визначене національне забарвлення.

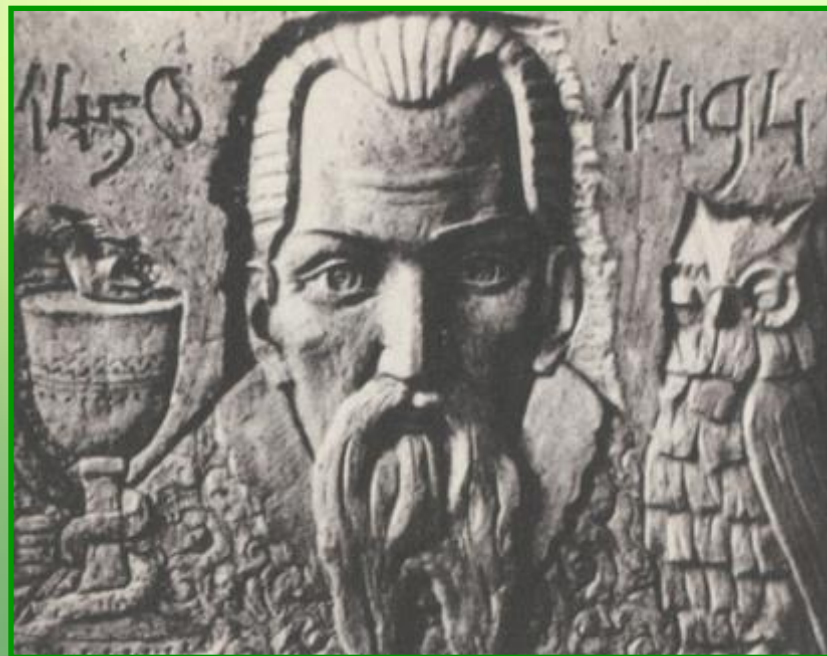
Богослужбні книги (особливо Псалтир — книга релігійних пісень та молитов) використовувалися як підручники. Дітей навчали читання, письма і церковного співу.

У цей період помітно активізувалася діяльність українських учених на терені європейської культури. Найвизначнішим серед них вважався вчений-астроном (астролог), перший із відомих докторів медицини і філософії, ректор Болонського університету **Юрій Котермак (Дрогобич)** (бл.1450—1494 рр.).

Він був автором першої української друкованої книги «Прогностична оцінка 1483 р.». Крім названої праці, перу вченого належать сім трактатів, ряд віршованих промов і послань до Папи Римського. Всі вони написані латиною, але незмінним залишався підпис: «Юрій з Дрогобича, русин».

У 1517—1519 рр. білоруський учений **Франциск Скорина** надрукував кирилицею у Празі Псалтир і Біблію. Вони мали значне поширення на українських землях навіть у рукописних копіях.

Найпоширенішою була обрядова поезія, тісно пов'язана з народним побутом. Вона несла в собі магічні культові мотиви. Незважаючи на переслідування з боку церкви, зберігалися давні дохристиянські обряди, наприклад, святкування Івана Купала.

Вогнепальна зброя й нові способи ведення воєнних дій спричинили необхідність будувати укріплення з каменю або цегли. У цей час такі оборонні споруди будуються в Луцьку, Львові, Хотині, Кременці, Кам'янці-Подільському, Олеську, Білгороді-Дністровському та інших містах.

У будівництві храмів і монастирів також з'являється тенденція зводити їх одночасно як культові та оборонні споруди, обносити міцними стінами. До найбільш досконалих належить церква Покрова у с. Сутківці: центральне приміщення церкви оточене чотирма баштами, що мають по два ряди бійниць.

Малярство широко представлене фресками та іконописом. Фрескові розписи були дуже поширені до середини XVI ст. Найбільш відомими є фрескові розписи каплиці в Горянах під Ужгородом (фрески «Благовіщення», «Тайна вечеря», «Втеча до Єгипту», «Св. Катерина»), Вірменської церкви у Львові, Бокатського монастиря на Поділлі.

Експрес-опитування

1. Назвіть не менше ніж п'ять представників української культури XIV—XV ст.
2. Коли почалося українське книгодрукування?
3. Хто був першодрукарем?
4. Де українці здобували початкову освіту в другій половині XIV — XV ст.?
5. Де українці здобували вищу освіту в другій половині XIV — XV ст.?
6. Чим уславився Юрій Дрогобич?

7. Які нові жанри української народної творчості виникли у період XIV—XV ст.?
8. Яка головна ідея дум? Як вони виконувалися?
9. Визначте нові риси містобудування.
10. Які жанри образотворчого мистецтва набули подальшого розвитку в XIV—XV ст.?
11. Чим цінний Київський Псалтир із точки зору образотворчого мистецтва?
12. Якими пам'ятками найбільше представлена архітектура тієї доби?